

Kosovo, Rugova eta gu

• JEXUXMARI ZALAKAIN •

[EHUTIK KALERATUTAKO IRAKASLEA]

O hiko azkarrek kenduta, gainera-kook —eskolan ikasi ez, edota ikasiz gero ahaztuxea daukagu-lako— gerra edo sarraskiren bat behar izaten dugu herriak non eta jendeak zeintzuk diren ezagutzeko. Kostata baina, horrela ikasi genuen Grozni non dagoen eta Mas-hadov eta Salman Rudeiek zeintzuk diren, Dili non eta Xanana Gusmao zein den. Sarajevo, Svrenica, Vanja Luka auzo-herri zaizkigu eta Izetvegovic adiskide. Oçalan ez ezik, badakigu Yasar Kaya ere badela eta biak direla kurdu, ia 30 milioi lagun izan arren, bost estatutuzarren artean banatuta-ko Kurdistango herrikide. Koloreagatik ez, baina, hutuak eta tutsiak bereiztera ere iritsi ginen noizbait. Zer esanik ez, pentsatzen hasita nago, inoiz sagardotegiren batean edo, mahaikide izan ditugula Adams eta McGuinness (aurreko mahaian, Trimble); ez dakit, aspaldi samar, Bobby Sandsen hileta ondoren, agian. Nork ez ditu bereizten Soweto, Robben Island eta Pretoria; Mandela, Tambo, Ramaphosa, Thabo Mbeki, de Klerk edo Botha ezagutzen? Eta inuitak; gogoan duzue horiek ere badirela, eta egunotan bertan lortua dutela izotzezko lur propioa?

Orain, berriz, mapan bertarago, nahikoa etxeko bihurtu zaizkigu Pristina, Podorica, Blace, Skopje, Kukes; Demaci, Taci, Rugova, Bukoshiren artean bereizketak egiten hasiak gara. Garai batean «Balkanetan» esaten genuen tokian, orain Serbia, Mazedonia, Bosnia-Herzegovina, Albania, Kosovo, Montenegro, etab., xuxen esaten dakigu.

Ez naiz hasiko Europako azkenurren gerra honi buruzko aditu-plantak egiten; hagitx badira ni baino iaioagoak. Azken sarraski telebisatu honen haritik tiraka, gurrera begira jarrita nago, eta horixe partikatu nahi dut hemen. Izan ere, konturaturuta bainago aipatutako gerra horien guztien azpian, nazio-arazoak dabiltzala bor-bor, eta hango txikizio, zampaketa, triskantza eta basakeriek, zein harekiko axolagabekeria, gehiegikeria, jantzi-urratze eta krokodilo-anpulujario edota jarrera hanpatuek gurera itzularazten dizkirate begiak. Guri ere inoiz tokatuko zaigulakoan edo.

Gerrak zerbait baino gehiago erakusten digu gutaz. Azken honek hauxe erakutsi dit niri: 1.-indarra, biolentzia alegia, erabiltzeko arrazoia justizian oinarritzen da, eta hori norberak —herri bakoitzak— erabakitzen du; beraz, inor ez da nor, inori zer bitarte erabili behar dituen esateko. NATOko buruzagiak ere (Espainiako gobernatzaile oropazifistak barne), *justiziari* atxikitzen zaizkio, zabal-zabal: «Serbia bonbaztatzen jarraituko dugu, geure borroka justua baita»; 2.-metropoliak —arrunki, ez beti— basakeriaz erantzun ohi dio herrien askatzeko gurariari, nazio- eta lurralde-arazoak sortzen diren lekuetan; 3.-bakea eta negoziatzia dira arazoak konpontzeko biderik egokienak, baina ez dago argi zein den bide erreala egoera horretara iristeko; eta 4.-bertokoen egoera penagarriaz gain, benetako arrazoia da Kosovok libre izan nahi duela, eta hori konpondu ezean, ez dago etorkizunik.

Serbiarrei erreparatuz, bi jarrera ditu

metropoliak autodeterminazio —edo independentzia— arazoak pausatzen direnean: a) «nahiz eta gehiengoa gutarra ez izan —Kosovo, adibidez—, lurralde hori geurea da», beraz, eraso, su, izu eta garbiketa; b) «nahiz eta lur hori geurea ez izan —Krajina, adibidez—, bertako biztanleak gutarrrak dira», beraz, eraso, su, izu eta garbiketa. Batean zein bestean, herri baten libre izateko usteak, ustel. Holakoetan, bi jokamolde daude: 1- «modu onez, hitz egiten saiatuz, artez eta moldez jokatzuz, metropolia konbentziarazten ahalgindu, elkar-bizitza antolatu»; 2- «pazientzia guztia erabili ondoren, ahaletin guztiak muturreraino jokatu ostean, agur-benhur, bagoaz, geure buruen jabe izan nahi dugu, independente, hain justu; onean, ahal bada; bestela, txarrean».

Euskal Herria helburu

Gurera etorritz —eta diferentzia guztiak nahi beste xehetu ondoren, ez baikaude Kosovon—, esan beharra dago Euskal Herriak bizi duen gatazka —batzuetan, benetako gerra-zantzuak ere badira—, nazio-arazoan oinarritzen dela: Euskal Herria existitzen delako (zeintzuk dira lur-mugak?) alde batetik, eta, bestetik, euskal herritar sentitzen direnek argi asko ikusi dutelako badagoela aski arrazoi —historiko, kulturazko, politiko eta borondatezko— Euskal Herria herri gisa existitu dadin (zein lurraldetan, baina?).

Gauzak horrela, hara nola formulatu den etorkizuna azken bolada honetan, oraingoz borroka armatua parentesi artean sartuz: «Euskal Herriak du hitza eta hitz hori betetzeko erabakimena». Horren aurrean badakigu zein den metropolien erantzuna: «Euskal Herriaren gehiengoa autodeterminazioaren alde egonda ere, ez da bidezkoa: hau España da» (nagusiak); eta morroiak: «Euskal Herria ez da inoiz independentea izango. Hau España da». Segida ezaguna da: «metropoliak gerrari ekin arren, gu tinko eta bat»; «gure helburua, geure kabuz aritzea da, inongo injerentziarik gabe»; «independente baikinena aritzeko ordua da»; «inork ezin (bait) du oztopatu euskal herritarron nahi libre».

Ez daukat ezer helburu eta jarrera horien aurka (arazotxo bakarra, izan gabe ez dakidala nola funtzionatu ahal den izan baikinena). Zenbait adierazpenek kezka betetzen naute, ordea, nire ezjakintasunean. Berezik Joseba Egibarrek EUSKALDUN EGUNKARIARI egindako adierazpen honek (ez ahantzi EAJ dela eta izango partidu hegemonikoa): «Aro berri baten atarian gaude. Hogeituroko zikloaren amaieratzat jo daiteke... horrelako atari batean gaude abiatzeko prest... Ez du balio aro berri honen hasieran, esate baterako abertzaleen ikuspegitik, momentu honetan gizarteari esatea soluzioa independentzia eta autodeterminazioa dela. Horrek zentzu ideologi-

koan bere tokia du, baina zentzu praktikoan ikutu, sentitu eta dastatu daitekeen proiektu baten beharra du. Proiektu hori garatzeko dago, garatzeko momentua iritsiko da prozesu hau aurrera doan heinean. Horrek helburu bat eduki behar du: alde batetik, herritar guztien bizitza baldintzak hobetzea eta Euskal Herriaren osotasunaren ikuspegitik komunitate politiko bezala baita aurrerapausuak ematea ere, non herriaren nortasun politiko, ekonomiko eta kulturala bermatuta geldituko den proiektu gisa. Gero, eguneroko aberrigintzak edo lanak erakutsiko du proiektu hori errealitateetik abiatuta egon den ala haizean marraztu dugun gaztelua izan den» (1999-IV-4).

Oraindik ez da momentua, hasieran gaude, gauza bat da ideologia eta bestea praktika, herriaren bizitza baldintzak hobetu behar dira

eta gero ikusiko da... Uf! Gehiegi! Betikoan gaude: autonomiak autodeterminazioa ekarriko du, honek independentzia, etab. Ene irudiko, hogeituro behar izan ditugu ikusteko autonomiak ez duela autodeterminazioa ekartzen, prozesua eten eta jauzi egin behar dela baizik. Eten ote dugun, beste kontu bat da!!

Elkarrizketa horretan bertan adierazten du Egibarrek pausoka nola jokatu. Presoen eskubideaz ari da, eta dio: «Guk diogu, nahiz eta presoen egoera larria izan, eta larria da, eske- ma politikoetan gai horri bista kendu gabe, ez dezagun galdu orokortasuna. Gaia larria izanik urjenteena da, baina agian ez inportante- ena... Erreibindikazio hori ahaztu gabe, politikoki eman behar diogu erantzun orokorra... eta presoen gaia auzi politiko horren ondorioa da». Alegia, beste haren *look at the big picture*. Ederra da batasuna, bai, kontua da, ordea, zertarako balio duen gure *big picture* horrek, eguneroko arazoak konpontzeko ez badigu balio: adibidez, presoak etxera ekartzeko, kirol- selekzioak edukitzeko, irakaslego propioa garatzeko, etab. Dabilenari zinez errespetu osoz, nere ustez eta gehiengo soziala garela kontuan hartuz, bide bat baino ez dago ateka honetatik irteteko, bidebatez gerra guk ez hasteko: desobedientzia zibila (antolatua eta kontrolatua). Horrek emango digu benetan ari garen ikuspegi orokorra, horrek emango digu *big picture* honetan guztiok zerbait pinta- tzen dugun konbentzimendua.

Zertara dator Rugova? Bada —aparte zein den bere egiazko egoera serbiarren artean—, oso errotutako joera bat adierazten duelako: behin puntu batera iritsita —albaniar-kosovoar deportatuek diote: «Ez dugu independen- tzia baino onartuko»—, egoera zaharrera itzultzeko tentazioa: «saia gaitezen serbiar- rin bakean bizitzen, autonomian». Tentazio hori, gurean ere (agian) sortuko delako dakart hona albaniar-kosovoarren buruzagi ezagu- na, «Balkanetako Gandhi» delakoa. Hemen, jakina, modu zuhurragoan egin daiteke: «herriak gehiengoz autodeterminazioa eskatzen duenean —zer esanik ez, independentzia—, gehiengo kualifikatuz eskatzen ez badu —%60-70—, segi dezagun elkarrekin». Ez dut nik asmatu. Galdetu Otawan.

hirusta

JASONE OSORO

Pasioaz

P asioa ere kadukatu egiten da. Hori bagenekien aspalditxo, ez inoren teoria irakurrita, guk geuk bizitako esperientziek hala erakutsita baizik. Baina dena frogatu eta neurtzea obsesio bilakatu den gizarte honetan, pasioari ere jarri diote kadukatzeko data. Dirudienez, 18 hilabete iraute dute sugar eta txinpartek. Urte eta erdira itzali egiten da azalaren elektrizitatea, eta sabelaren eta zangoen artean iraute duen pospoloak kandelatxoak pizteko baizik ez omen du balio. Kapritxosoak gara gero, ezta? Urteak pasa ditzakegu pertsona bati begira, irribarre herabeak eskainiz, bi hitz esateko aukeraren bila, bere ahotsaren azukretan bustita... baina gero, tentazioan eroritakoan, zer eta gozoaren gozoaz enpalagatu egiten gara.

Harremana mimatu eta zaindu egin behar dela diote adituek. Egunerokotasuna ilusio bihurtu eta izara hotzetan esnatutako goizak kafesnetan berotu. Kontua da ohiturak bizitza lasaia eskaini dezakeela. Konfiantzak konplizitatearen seguritatea. Eta denborak kariñoaren hondarra. Baina, nola edo hala, pasioa ezinbestekoa zaigu bizirik sentitzeko. Futbol talde batekiko pasioa izan daiteke, sukaldaritzarekiko pasioa, tximeleten hegaldiarekiko pasioa, edo beste pertsona batzuekiko sentitzen den pasioa. Hori norberak aukeratzeko du. Kafea edo deskafainatua hartzea bezala. Oreka, kafe kargatuegia ez edatean dago, lurrina garratzegia izan daiteke eta.